

БОЖХОНА ТЎЛОВЛАРИНИ УНДИРИШДА МОЛИЯВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ АМАЛИЁТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич

Ўзбекистон Республикаси Солиқ қўмитаси хузуридаги Фискал институти

“Солиқлар ва солиққа тортиш” кафедраси доценти (PhD)

ТЕЛ:90-644-74-77

Аннотация: Мазкур мақолада Ўзбекистон Республикаси божхона чегарасидан олиб ўтилаётган товарлардан божхона тўловларини ундиришда ахборот технологияларини қўллашни мазмун-моҳияти ва аҳамияти очиб берилган. Божхона тўловларини ҳисоблашда ахборот технологияларини қўллашни такомиллаштириш бўйича илмий асосланган таклиф ва тавсиялар берилди.

Калит сўзлар: Божхона тўловлари, фискал сиёсат, қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғи, божхона тўловлари ставкаси, ахборот технологиялари, рақамлаштириш, автотранспорт воситалари, электрон божхона.

Аннотация: В данной статье раскрыты смысл и значение использования информационных технологий при взимании таможенных платежей с товаров, перемещаемых через таможенную границу Республики Узбекистан. Даны научно обоснованные предложения и рекомендации по совершенствованию использования информационных технологий в расчет таможенных платежей.

Ключевые слова: таможенные пошлины, фискальная политика, налог на добавленную стоимость и акциз, ставка таможенной пошлины, информационные технологии, цифровизация, автотранспортные средства, электронная таможня.

Abstract: This article reveals the meaning and significance of the use of information technology in the collection of customs fees from goods transported across the customs border of the Republic of Uzbekistan. Scientifically based suggestions and recommendations were given to improve the use of information technology in the calculation of customs fees.

Keywords: Customs duties, fiscal policy, value-added tax and excise duty, customs duty rate, information technology, digitization, motor vehicles, electronic customs.

Кириш

Фискал сиёсатнинг тўғри олиб борилиши бюджет даромадлари ва давлат иқтисодиёти ўсишига таъсир этиб, давлат бюджетидан молиялаштириладиган соҳаларнинг барқарор ривожланишига олиб келади.¹

¹ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iktisodiyotda eksport-importni soliqqa tortish tartibi. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 176–181. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875> dan olindi

Фискал фаолиятнинг асосий институтларидан бири бу божхона чегараси орқали олиб ўтиладиган товар ва транспорт воситалари учун тўланиши лозим бўлган божхона тўловларини ундириш ҳисобланади.²

Божхона тўловларини ундириш божхона органларининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланиб, уни божхона чегарасидан олиб ўтиладиган товарлардан божхона божи, аксиз ва қўшилган қиймат солиғи ҳамда божхона йиғимларини ҳисоблаш, ундириш ва давлат бюджетига ўтказиш орқали амалга оширади.³

Бугунги кунда рақамлаштириш жараёнларининг долзарблигидан келиб чиқиб, ҳисобланаётган ва ундириладиган божхона тўловларини ундиришда тўлиқ ахборот технологияларини қўллаш, амалиётда учраётган хато ва камчиликларни минималлаштиришга ҳамда божхона тўловларининг давлат бюджетига тўлиқ ва ўз вақтида ўтказилишига кўмаклашади.⁴

Асосий қисим

Божхона тўловларини ундиришда божхона назоратининг содда, шаффоф ва замонавий усулларидан фойдаланиб, назоратнинг умум қамровли воситаларини, инновацион лойиҳаларни янада кенг жорий этиш тадбиркорларга қулайлик яратади.⁵

Мамлакатимиз Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2020 йилнинг 24 январдаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида “Рақамли технологиялар нафақат маҳсулот ва хизматлар сифатини оширади, ортиқча харажатларни камайтиради. Шу билан бирга, мени жуда қаттиқ ташвишга соладиган ва безовта қиладиган энг оғир иллат – коррупсия балосини йўқотишда ҳам улар самарали воситадир. Буни барчамиз теран англаб олишимиз даркор.

Давлат ва жамият бошқаруви, ижтимоий соҳада ҳам рақамли технологияларни кенг жорий этиб, натижадорликни ошириш, бир сўз билан айтганда, одамлар турмушини кескин яхшилаш мумкин” деб таъкидлаб ўтди.

Жаҳон божхона ташкилоти(ЖБТ) томонидан амалга ошириладиган ҳамкорлик дастурлари доирасида халқаро миқёсда божхона хизмати сифатини

² Muxiddin Abdullaevich Qurbonov, & Ergashev Uyg'un Jabborovich. (2023). kameral soliq tekshiruvda inson omilini kamaytirishda smart texnologiyalardan foydalanish istiqbollari. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali , 21 (1), 260–268. <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883> dan olindi

³ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iqtisodiyot sharoitida davlat moliyaviy nazorati va uni takomillashtirish yo'nalishlari. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali , 21 (1), 248–259. <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882> dan olindi

⁴ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iqtisodiyot sharoitida nazorat o'rganlari faolyatini yana takomillashtirish. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali , 21 (1), 221–231. <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880> dan olindi

⁵ Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). хуфиёна иқтисодиётга курашиш жараёнида бюджет интизомини мустақкамлашнинг зарурлиги хуфиёна иқтисодиётга курашиш жараёнида бюджет интизомини мустақкамлашнинг зарурлиги. World Scientific Research Journal, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>

ошириш, очиқлик ва шаффофликка эришишни таъминлаш мақсадида 2016 йил “Рақамли божхона” йили деб эълон қилинди.⁶

Мазкур ҳужжатда «Рақамли божхона» атамасига божхона тўловларини тўлашни таъминлаш ва кафолатлаш, товарлар, жисмоний шахслар, транспорт воситалари ва маблағлар оқимини назорат қилиш, шунингдек, халқаро савдони жиноятчилик, шу жумладан халқаро терроризмдан ҳимоя қилиш учун рақамли тизимлардан фойдаланиш, деб таъриф берилган.⁷

Божхона маъмуриятчилигини янги босқичга олиб чиқиш, божхона ва юк операцияларини рақамли трансформатсия қилиш орқали инсон омилини кескин қисқартириш, божхона соҳасини очиқлик, шаффофлик ҳамда ишонччилик тамойиллари асосида коррупциядан ҳоли тизимга айлантириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 27 апрелдаги “Божхона маъмуриятчилигини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони қабул қилинди. Унда 2022-2023 йилларда божхона расмийлаштируви жараёнларини рақамлаштириш бўйича 2-иловага мувофиқ «Йўл харитаси» қабул қилинди[3]. «Йўл харитаси»га асосан, божхона тўловларини ҳисоблаш ва ундиришни рақамлаштириш бўйича қуйидаги дастурий таъминотлар ишлаб чиқилди. Улар, “Божхона қиймати мониторинги” ахборот тизимини, тўланиши лозим бўлган божхона тўловларини аниқлашда божхона органи томонидан тақдим этиладиган дастлабки қарорни бериш жараёнларини, шартли божхона қийматини белгилаш бўйича хизматларни кўрсатиш жараёнларини, божхона тўловларининг қўшимча ҳисобланиши жараёнини рақамлаштириш орқали қарздорликларнинг ҳисобини юритишнинг умумий шаффоф электрон тизимини яратиш, божхона тўловларини бўлиб-бўлиб ва кечиктириб тўлашга рухсат бериш жараёнларини, божхона тўловлари бўйича солиштирма далолатномани расмийлаштириш жараёнларини рақамлаштиришдан иборат.

Божхона тўловларини ҳисоблаш ва ундириш жараёнини рақамлаштиришда юқоридаги дастурий таъминотларни амалиётга киритилиши, бу йўналишдаги шаффофликни ошириб, тадбиркорларнинг божхона расмийлаштирувига кетадиган вақтини ва унга кетадиган харажатларини қисқартиришга олиб келди.

Божхона хизмати орқали давлатнинг иқтисодий хавфсизлиги билан боғлиқ ҳолда миллий иқтисодиёт манфаатларини ҳимоя қилади.

Турли илмий нашрлар ва расмий ҳужжатларда божхона хизматларининг ривожланиш босқичлари қуйидагилардан иборат: қоғозсиз (paperless); электрон

⁶ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). xufiyona iktisodiyotni kamaytirishda eksport-import operatsiyalarini takomillashtirish yo'llari. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 269–275. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884> dan olindi

⁷ Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823

(электронис); рақамли (digital); ақлли (smart) деб номланади.

Шу билан бирга, “электрон” ва “рақамли” божхона ўртасида ҳеч қандай фарқ йўқлигини таъкидловчи назария ҳам мавжуд.⁸

“Электрон божхона хизматлари” – божхона органларининг операцион фаолияти ва бизнес жараёнлари илғор технологиялар асосида қоғоз шаклдан автоматлаштирилган шаклга ўтказилади, лекин ушбу тизимлар инсон омилисиз мустақил фаолият юрита олмайди.

“Смарт божхона хизматлари” - сунъий онг асосида божхона органи мансабдор шахсининг фаолиятини ўзлаштира оладиган, операцион жараёнларни ўзига имметатсия қиладиган, инсон омилисиз бизнес жараёнларига реакция қиладиган фаолият тушунилади.⁹

Божхона кўмитасида соҳани рақамлаштириш бўйича ишлар жаъдал амалга оширилмоқда, жорий йилнинг 24-27-октябр кунлари Тошкент шаҳрида йилнинг муҳим тадбирларидан бири “ICT WEEK UZBEKISTAN 2023” ҳафталиги ўтказилди. Ҳафталик доирасида Рақамли ҳукумат лойиҳаларини бошқариш маркази томонидан “Рақамли ҳукумат – ҳукумат инсонлар учун” саммити бўлиб ўтди. Саммит доирасида рақамлаштириш даражасини баҳолаш яқунлари бўйича энг юқори кўрсаткичга эришган, рақамлаштиришда энг фаол деб топилган давлат идораси сифатида Божхона кўмитаси тақдирланди[4].

Ҳозирги пайтда божхона тизимида божхона тўловларини назорат қилишга мўлжалланган “Божхона тўловлари” ААТ дастури мавжуд ва у қуйидаги вазифаларни бажариш учун мўлжалланган:

-ундириладиган барча божхона тўловлари ҳисобини электрон шаклда юритиш;

-пул маблағларининг ҳаракати, божхона тўловларининг ҳисобланиши ва ундирилиши бўйича амалларни электрон шаклда ўз вақтида ва тўғри ҳужжатлаштириш;

-Давлат бюджети ва божхона кўмитасининг махсус фондига қисман ёки тўлиқ тушадиган божхона божи, солиқлар ва божхона йиғимларининг ундирилишини реал вақт режимида назорат қилиш.

-божхона органларининг шахсий ғазна ҳисобварақларига божхона тўловлари учун ўтказилган пул маблағларини назорат қилиш;

-хар бир ТИФ қатнашчисига тегишли товарларга ҳисобланган ва ундирилган божхона тўловлари бўйича солиштирма далолатномалар тузиш ва дебиторлик-кредиторлик ҳисобини электрон шаклда юритиш;

⁸ Qurbonov Muxiddin Abdullaevich. (2023). davlat xaridlari jarayonlarini tashkil etishi va boshqarishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarni takomillashtirish. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 16(1), 170–177. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2715> dan olindi

⁹ Pardaev Fayzulla Gaffarovich, & Muxiddin Abdullaevich Qurbonov. (2023). istiqbolda qo'shilgan qiymat solig'i xisobini yuritishda avtomatlashtirilgan dashbordlardan samarali foydalanish. Jahon ilmiy tadqiqot jurnali, 21 (1), 189–196. <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877> dan olindi

-божхона расмийлаштируви вақтида ТИФ қатнашчиларининг тўлов қобилияти тўғрисида “он-лайн” режимида маълумот олиш;

-реал вақт оралиғида маълумотларни сақлаш, узатиш ва қайта ишлаш масалаларини ҳал қилиш.

Божхона соҳасида ахборот технологияларидан фойдаланишда рақамлаштириш ва сунъий интеллектни қўллаш бўйича илмий ишлар ва ишланмалар ривожланмоқда. Жорий йилда Божхона институти ходимлари томонидан республикада автотранспорт воситаларидан божхона тўловларини ундиришнинг тартиб-тамойиллари асосида телеграм ижтимоий тармоғида фойдаланиш учун “@auto_calculatorbot” телеграм-боти яратилди ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан ДГУ 27632-сонли гувоҳнома олинди.

Телеграм-бот қуйидаги қулайлик ва афзалликларга эга:

- савол-жавоб шаклида ишлаши;
- автотранспорт воситаларига келиб чиқиш сертификатини сўраши;
- автотранспорт воситасини ТИФ ТН коди автоматик аниқланиши;
- АҚШ долларининг валюта курсининг ўзгариши автоматик равишда янгиланиб туриши;
- божхона ҳудудига олиб келинаётган автотранспорт воситаларига меъёрий ҳужжатлар орқали имтиёз қўлланиши сўралади.

“AutoCalculator Bot” фойдаланувчи томонидан киритилган автотранспорт воситасининг параметрлари ва қийматига асосланиб, божхона тўловларини ҳисоблайди ва бу бўйича жавоб, яъни ҳисобот шаклини автоматик равишда фойдаланувчига жўнатади (1-расм).

шакллари.

Автотранспорт воситаларидан божхона тўловларини ундиришнинг тартиб-тамойиллари бўйича меъёрий ҳуқуқий ҳужжатларни ўзгариши билан ботга муаллифлар томонидан ўзгартириш ва қўшимчалар киритиб

турилади. Ташқи иқтисодий фаолият қатнашчилари “Autocalculator Bot” телеграм-бот орқали автотранспорт воситаларидан божхона тўловларини ундиришнинг тартиб-тамоилларини ва тўланиши лозим бўлган божхона тўловларини миқдорини олдиндан билиш имкониятига эга бўлади. Бу эса ташқи иқтисодий фаолият субъектларининг пул маблағларини сарфланишини олдиндан режалаштириш имкониятини яратиб, товарнинг божхона расмийлаштирувига кетадиган вақтини ва сарф-харажатларини тежашга олиб келади.

Хулоса қилиб айтганда, божхона тизимида божхона тўловларини ҳисоблаш ва ундиришда ахборот технологияларидан фойдаланишда рақамлаштириш ва сунъий интеллектни қўллашни янада ривожлантириш божхона хизмати самарадорлигини янада оширади, коррупсияни камайишига хизмат қилади, ташқи иқтисодий фаолият қатнашчиларини божхона расмийлаштирувига кетадиган вақтини ва сарф-харажати камайтиради. Энг асосийси чет эллик тадбиркорларини Ўзбекистон Республикасида бизнес юритиш учун қулайликларни янада оширади.

Хулосалар:

- Божхона институтида таҳсил олаётган курсант ва тингловчиларига ахборот технологиялари бўйича фанлар ҳажмини кўпайтириш ва божхонада ахборот технологиялари бўйича янги ўқув адабиётларини яратиш;

- Истиқболда божхона институтида божхонада ахборот технологиялари бўйича мутахассислик бўйича кадрларни тайёрлашни йўлга қўйиш;

- Автоташувчиларга Ўзбекистон Республикасига киришда божхона чегарасида тўланадиган тўловлар ва йиғимларни турлари, миқдорини олдиндан билиш учун мобил илова учун бот яратиш;

- Жисмоний шахслар Ўзбекистон Республикасига киришда ва чиқишда фойдаланиш учун, олдиндан маълумот олиш учун барча тартиб-тамоилларни ўз ичига олган мобил илова учун бот яратиш.

Юқоридагиларни инобатга олиб, божхона тўловларини ҳисоблаш, ундиришда рақамлаштириш бўйича меъёрий ҳужжатларга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш божхона тўловларини йиғилувчанлигини янада ошириб, божхона хизмати самарадорлигини ошишига олиб келади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БЮДЖЕТ НАЗОРАТИНИНГ ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 197–210. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2878>

2. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА НАЗОРАТ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ

- ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 221–231. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880>
3. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 248–259. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882>
4. Муҳиддин Абдуллаевич Қурбонов, & Эргашев Уйғун Жабборович. (2023). КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВИДА ИНСОН ОМИЛИНИ КАМАЙТИРИШДА СМАРТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 260–268. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883>
5. Қурбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823
6. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 176–181. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875>
7. Пардаев Файзулла Гаффарович, & Муҳиддин Абдуллаевич Қурбонов. (2023). ИСТИҚБОЛДА ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИФИ ХИСОБИНИ ЮРИТИШДА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ДАШБОРДЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 189–196. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877>
8. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТНИ КАМАЙТИРИШДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 269–275. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884>
9. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТГА КУРАШИШ ЖАРАЁНИДА БЮДЖЕТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ ЗАРУРЛИГИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>
10. Файзиев, Ф. А. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛИШ: РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ЎРНИ. Gospodarka i Innowacje., 42, 426-434. https://gospodarkainnowacje.pl/index.php/issue_view_32/article/view/2099

11. Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич. (2023). КЎЧМАС МУЛКНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 232–247. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2881>
12. М.Ю.Рахимов. (2023). МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ ТАҲЛИЛИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР. World Scientific Research Journal, 21(1), 211–220. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2879>
13. Klichev, B. (2014). Бошқарув ҳисобида баҳо шакллантиришни такомиллаштириш масалалари. Молия, 2014(5), 10–15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10522860>
14. Қличев, Б. (2022). Истеъмолчи манфаатлари асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари таҳлили. Iqtisodiyot: tahlillar va prognozlar, 4 (20)-сон, 170-175.
15. Тулаев Мирзакул Саламович. (2023). КОРХОНАЛАРНИНГ МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТИНИ ТАШҚИ АУДИТОРЛАР ТОМОНИДАН ТЕКШИРИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 16(1), 252–258. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2724>
16. Rahimov M.Yu. (2013). An analysis of the financial condition of economic entities. Educational manual. -Т .: Finance.
17. Қличев, Б. (2021). Хўжалик юритувчи субъектларда ишбилармонлик фаоллиги таҳлили. Актуар молия ва бухгалтерия ҳисоби, 1 (3)-сон, 1-9. Retrieved from <https://finance.tsue.uz/wp-content/uploads/2021/06/4.-Қличев-Б.pdf>
18. Yakubov U. (2021). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND METHODOLOGY IN ORGANIZATION OF JOINT VENTURES. Эконмока и бизнес: теория и практика.. 4-2 (74). ISSN 2411 0450.
19. Yakubov U. (2022). MODELING THE ANALYSIS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY. Web of scientist: International scientific research journal ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 2
20. Қличев, Б. (2021, ноябрь 19). Ички аудит хизмати фаолиятида иқтисодий таҳлилни такомиллаштириш масалалари. Рақамли иқтисодиёт шароитида солиқ маъмуриятчилиги ва халқаро солиққа тортиш механизмини такомиллаштириш. Халқаро конференция материаллари тўплами. Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531234>
21. Ibragimov G. (2022). Digitalization of the economy of Uzbekistan: experience and prospects. International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS), 12(05), 102-109. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS10-May2022.pdf>
22. Tulaev, M. (2021). МҲХС БЎЙИЧА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ: ТАЙЁРЛАШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИШ. *Архив научных исследований*.

23. Қличев, Б. (2021). Инновацион фаолиятда асосий воситалар таҳлилини ташкил этиш масалалари. Инновацион иқтисодиёт: муаммолар, таҳлил ва ривожланиш истикболлари. Қарши, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531216>
24. Sultanov, M. (2023). Features of Dividend Allocation and Taxation in Investment Funds of Uzbekistan. *Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR) ISSN, 2249(0892)*.
25. Асаналиевна, С. З. (2022). Факторы Устойчивого Развития Предприятий. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 3(4), 65-70*. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QSMX8>
26. Қличев, Б. (2021, сентябрь 30). Мехнат мотивациясида моддий рағбатлантириш таҳлили. Молия-банк тизимида илм-фан, таълимнинг инновацион инфратузилмасини шакллантириш ва ривожлантиришда тошкент молия институтининг ўрни. Конференция материаллари тўплами, Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531256>
27. Нурманов, У. А. (2022). ИҚТИСОДИЁТНИ ГЛОБАЛЛАШУ ШАРОИТИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. "Экономика и туризм" международный научно-инновационной журнал, 4(6). Retrieved from <http://interjournal.uz/index.php/journals/article/view/82>
28. Нурманов, У. А. (2022). ХЎЖАЛИК СУБЪЕКТЛАРИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ. *Журнал Инновации в Экономике, 5(2)*. Retrieved from <https://tadqiqot.uz/index.php/economy/article/view/4757>
29. Рахимов М.Ю. Иқтисодиёт субъектлари молиявий ҳолатининг таҳлили. Ўқув қўлланма.-Т.; "Iqtisod-Moliya", 2013. -390 б.
30. Ibragimov, G., & Yakubov, U. (2015). Agricultural Development in Uzbekistan. *SCIENTIFIC ENQUIRY IN THE CONTEMPORARY WORLD: THEORETICAL BASICS AND INNOVATIVE APPROACH, 74*. Retrieved from https://bmpublgroupp.com/assets/1_26_4_1.pdf#page=75
31. Gayratjon Ibragimov Artikovich. (2022). GLOBAL DIGITALIZATION AND THE PLACE OF UZBEKISTAN. IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6627529>
32. Ibragimov G. (2023). Problems of training financial analysts in the republic of Uzbekistan. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS), 13(06), 108-115*. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS11June23-Uzb.pdf>

33. Sagdillayeva, Z. A. (2023). BUSINESS ANALYSIS IS A NEW DIRECTION OF ANALYTICAL WORK. *Intent Research Scientific Journal*, 2(6), 93-104.
34. Asanaliyeva, S. Z. (2022). ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 49(10). Retrieved from <https://johuns.net/index.php/publishing/454.pdf>
35. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). TAX POTENTIAL AS AN INDICATOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 41–45. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/305>
36. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). THEORETICAL APPROACHES TO THE CONCEPT OF "TAX POTENTIAL" AND METHODS OF ITS ASSESSMENT. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries*, 1(8), 21–25. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/302>
37. Tulaev, M. (2019). Финансовая отчетность: на пути соответствия национальным и международным стандартам. *Архив научных исследований*, 1(1). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/723>
38. Pardayevich, K. B. (2023). Analysis of the Maximum Volume of Production in Cement Production Enterprises in Uzbekistan. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 5(6), 1-8. Retrieved from <https://journals.researchparks.org/index.php/IJEFSD/article/view/4460>
39. Tulayev M., Axmedov A. (2023). Balansning tarkibiy tuzilishi va unga ta'sir etuvchi omillar. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 8, 71-77
40. Ибрагимов, Г. А. (2023). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 68-73.
41. Ibragimov, G. A. (2021). Business Analysis In The Digital Economy. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(7), 4543–4549.
42. Tulayev M. (2023). Moliyaviy hisobotning halqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 6, 134 -138.
43. Samadova Nargiza Rasulovna. (2022). ANALYSIS OF INDICATORS REPRESENTING THE ECONOMIC POTENTIAL OF ECONOMIC ENTITIES AND ITS DISTINCTIVE FEATURES. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 3(11), 108-111. Retrieved from <https://www.scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/2960>
44. Султанов Махмуд Ахмедович. (2023). ИНВЕСТИЦИЯ ФОНДЛАРИДА ДИВИДЕНД СИЁСАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

ЙЎЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 16(1), 163–169. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2714>

45. Якубов, У. (2023). КОРХОНАНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 3(4), 132–139. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/12603>.

46. Ibragimov G. (2022). Introduction of digital solutions to the economy of Uzbekistan: problems and solutions. *International Journal of Research in IT and Management (IJRIM)*, 12(9), 34-39. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRIM2Sep22-Uzb-1.pdf>

47. Ibragimov G. (2022). Keeping records of imported goods while improving customs administration in Uzbekistan. *International Journal of Research in Finance and Marketing (IJRFM)*, 12(11), 30-34. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRFM3Nov22-Uzb.pdf>

48. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТАҲЛИЛИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 182–188. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2876>

49. Nargiza Samadova. (2023). INFORMATION SOURCES OF ECONOMIC COMPETENCE ANALYSIS OF ECONOMIC SUBJECTS AND THEIR CLASSIFICATION. *Academia Repository*, 4(12), 278–283. Retrieved from <https://academiarepo.org/index.php/1/article/view/290>

50. Tulaev, M. (2020). Учет корпоративных облигаций. *Архив научных исследований*, 1(25). извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/2783>

51. Yakubov Ulugbek. (2023). ISSUES OF ASSESSING THE JOINT ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 14, 57–61. Retrieved from <https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/557>.